

Asia: VN/18780/2023-LVM-180

Lausuntopyyntö valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman luonnoksesta ja ympäristöselostuksesta (SOVA-lain mukainen ympäristöarviointi)

Lausunnonantajan lausunto

Vastaavatko strategiset linjaukset (ml. alueelliset painotukset) valtakunnallisen liikennejärjestelmän kehittämistarpeita?

- Visio ja tavoitteet ovat kannatettavia, ja niiden on tärkeää näkyä myös toimenpiteissä.
- Valtakunnallisen liikennejärjestelmän on välttämätöntä tähdätä uusiin ja vaikuttaviin toimiin henkilö- ja tavaraliikenteen päästöjen vähentämiseksi. Muita pitkäjänteisiä kehittämistarpeita ovat esimerkiksi henkilö- ja tavaraliikenteeseen vaikuttava merkittävä korjausvelka, josta rataverkolla jopa puolet on pääväyläverkolla, panostus raideliikenteen kehittämiseksi ja palvelutason parantamiseksi sekä logistiikan ja kansainvälisen saavutettavuuden parantaminen.
- Juna- ja joukkoliikenteen tarjoaminen lisää sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja mahdollistaa myös niiden asukkaiden liikkumisen, jotka eivät voi käyttää omaa autoa esimerkiksi iän, terveyden tai taloudellisen tilanteen takia.
- Toimiva junaliikenne ja sen lisääntyvä käyttö on runko, joka mahdollistaa myös muiden liikenteen kotimaisten palveluiden ja elinkeinojen kasvun. Esimerkiksi taksimatkojen valtakunnallisesti suosituimpia määränpäitä ovat rautatieasemat ja matkakeskukset.
- Suomen yksiraiteinen rataverkko lisää huonokuntoisena häiriöitä junaliikenteen täsmällisyyteen eikä nykyisellään vastaa elinkeinoelämän eikä elämystalouden, esimerkiksi matkailun, tarpeisiin.
- Toimivuutta koskevissa strategisissa linjauksissa korostetaan olemassa olevien verkkojen sekä palveluiden toimivuuden varmistamista huomioimalla mm. kasvu ja eri alueiden saavutettavuus. Kasvun mahdollistamiseksi ja eri alueiden saavutettavuuden parantamiseksi on tärkeää, että suunnitelma tarjoaa myös näkemyksellisyyttä ja uuden kehittämistä vuosikymmeniksi eteenpäin. Myös EU-rahoituksen saamiseksi suunnitteluun ja hankkeisiin on tärkeää osoittaa mm. tällä valtakunnallisella suunnitelmalla kansallinen pitkäjänteinen tahtotilamme liikennejärjestelmän tulevaisuudesta.

- Turvallisuutta koskevat strategiset linjaukset ovat tärkeitä. Vuonna 2023 rautatieonnettomuuksissa kuoli neljä henkilöä, joista kolme kuoli tasoristeysonnettomuudessa ja yksi jäi tapaturmaisesti junan alle.
- Kestävyyttä koskevat strategiset linjaukset ovat tärkeitä, ja mainittu kestävä liikunnan korostaminen erityisesti kaupunkiseuduilla edellyttää myös raide- ja rautatiepalveluiden kehittämistä nykyisestä.

Mielipiteenne suunnitelmaluonnoksen toimenpiteistä?

Liikenteen palvelut ja palvelutaso:

- Valtakunnallinen suunnitelma luo kehyksen maakuntien, kaupunkiseutujen ja kuntien tarkemmalle liikennejärjestelmätöille ja suunnittelulle. Suunnitelma on siksi keskeinen dokumentti kertomaan, miten henkilöautojen ennusteen mukaisen liikennesuorituksen kasvua (luku 2.2.3) voitaisiin mm. ympäristön kestävyden ja viihtyisyyden, turvallisuuden, ruuhkautumisen ja autoriippuvuuden takia hillitä ja millä toimenpiteillä ohjata liikennejärjestelmää suunnitelman vision mukaiseksi.
- Suunnitelman pääpaino on olemassa olevassa liikenneverkossa. Raideliikenteen tavoiteltavan tulevaisuuden linjaamiseksi toimenpiteissä on tärkeää huomioida Liikenteen palvelujen muutostrendit -kohdan (luku 2.2.4) huomio, että liikkumispalveluja ei tule katsoa pelkästään liikennesektorin näkökulmasta, sillä matka- ja kuljetusketjujen kehittyminen on osa laajempaa yhteiskuntapolitiikkaa.
- Junaliikenteen kulkutapaosuuden kasvattaminen edellyttää riittävän korkeaa palvelutasoa ja asiakaslähtöisiä aikatauluja. Suunnitelman strategisisissa linjauksissa korostetaan liikennejärjestelmän toimivuutta, turvallisuutta ja kestävyttä, ja siksi toimenpiteissä onkin tärkeää turvata julkisesti tuettu henkilöliikenne. Junaliikenteen palvelutasoa on sen tilaajasta tai toteuttajasta riippumatta suunniteltava aiemmin toteutuneen tarjonnan sijaan palvelemaan käyttäjien erilaisia liikkumistarpeita.
- Kannustamme muodostamaan raideliikenteen pitkän aikavälin kehitysnäkymän (luku 4.6.1.2) mahdollisimman pian, koska se vaikuttaa mm. kilpailutettavan henkilöjunaliikennemarkkinan houkuttelevuuteen. Samalla on tärkeää luoda parlamentaarinen visio maakuntakeskusten ja Helsingin välisten junayhteyksien sujuvoittamisesta.

Rataverkko ja -infra:

- Raideliikenne luo houkuttelevia paikkoja rakentaa myös asumista ja työpaikkoja. Raiteet eivät siksi ole vain liikennehankkeita, vaan ennen kaikkea maankäyttö-, saavutettavuus- ja kilpailukykyhankkeita tulevaisuuteen. Ratainfrainvestoinnit ovat edellytyksenä myös junaliikennemarkkinan kasvulle ja kilpailun lisäämiselle.
- Vihreä siirtymä ja toimenpiteet kohti fossiilitonta tulevaisuutta ovat yrityksille ja Suomen teollisuudelle arkipäivää. Yritykset tarkastelevat ilmastotavoitteidensa saavuttamiseksi ja CO₂-päästöjensä vähentämiseksi laajasti kaikkia keinoja, ja rautatiekuljetusten lisääminen on yksi keinoista. Rautateitä hyödynnetään sekä raaka-aineiden että valmiiden tuotteiden kuljettamiseksi satamiin ja kotimaan asiakkaille. Suomi on kuljetusintensiivinen ja logistiikkariippuvainen maa, ja teollisuusyritysten kustannuskilpailukykyyn parantaminen suhteessa esim. Keski-Euroopan

kilpailijamaihin on tärkeää. Yritysten nykyisenä haasteena ovat mm. rataverkoston läpäisykyky ja vaunukaluston riittävyys. Kuljetuksia on paljon, joten pienilläkin nostoilla esimerkiksi akselipainoihin ja junien pituuksiin saadaan iso kerrannaisvaikutus.

- Toimenpideohjelmassa olisi tärkeää näkyä kohtauspaikkojen lisääminen yksiraiteisilla osuuksilla ratakapasiteetin välityskyvyn parantamiseksi.
- Mahdollistetaan junaliikenteen kasvu ja lisäkalustohankinnat edistämällä toimenpideohjelmassa säilytys- ja kunnossapitovaroja esimerkiksi HSL-alueen lähijunaliikenteelle.
- Viedään eteenpäin kansainvälisiä yhteyksiä edistämällä Helsinki–Tallinna-välin junayhteyden suunnittelua suunnitelmakaudella.
- Sotilaallisen liikkuvuuden lisäksi tulevaisuuden raideleveys vaikuttaa myös arjen henkilö- ja tavaraliikenteessä olevan kaluston hankintaan ja kustannuksiin.
- Paketoidaan toimenpideohjelmaan lähijunaliikenteen seisakkeita valtakunnantasolla yhteen ja haetaan aktiivisesti yhteistä EU-rahoitusta, jota on saatavilla suunnitteluun 50 % ja toteutuksiin 30 %.
- Edistetään multimodaaliterminaalia Helsingin seudulle kuljetusten edellytysten parantamiseksi huomioiden Tallinna-tunnelin raiteenvaihtotarpeet.
- Osoitetaan tavaraliikenteessä riittävä rahoitus mm. uusiin ja olemassa oleviin raakapuun kuormauspaikkoihin.
- Edistetään myös tavaraliikenteen raidekaluston siirtoa julkiseen kalustoyhtiöön.

Onko suunnitelmaluonnoksen rahoitus kohdennettu oikein rahoitusohjelman sisällä?

- Perusväylänpidon tason nosto on tärkeää, sillä rataverkon korjausvelasta jopa puolet on pääväyläverkolla. Nostoa ei saisi kuitenkaan jättää vasta seuraavalle hallituskaudelle, vaan olisi tärkeä tehdä jo ennen vuotta 2029.
- Junaliikenteen ostojen rahoituksen pitäminen muuttumattomana 12 vuotta ei riitä turvaamaan edes nykyistä tarjontaa kustannusten noustessa. Tahtotilassa ei siten näy suunnitelmaluonnokseen kirjattu visio Suomen liikennejärjestelmästä toimivana, turvallisena, kestäväenä sekä edullisesti kaikille väestöryhmille saavutettavana eikä strategiset linjaukset, päästöjen vähentämistavoitteisiin sitoutuminen tai junaliikenteen merkitys osana yhteiskuntapolitiikkaa.
- Alueellisen ja paikallisen liikenteen ostojen ja kehittämisen rahoituksessa ei näy kustannustason nousu. 10 miljoonan euron lisäys vasta 2029 johtaa suunnitelman vision ja sen strategisten linjausten vastaisesti palvelutason heikkenemiseen ja ostoliikenteen houkuttelevuuden, kilpailukykyyn, käyttömahdollisuuksien ja sitä kautta hyötyjen pienenemiseen (mm. työvoiman saatavuus, opiskelumatkat, asiointi ja matkailu).

Mielipiteenne suunnitelmaluonnoksen vaikutusarvioinnista ja ympäristöarvioinnista (SOVA-laki 8.4.2005/200)?

–

Muut huomiot?

Olemme toimittaneet yhdistyksemme kannanoton suunnitelman päivitykseen myös jo ennen suunnitelmaluonnoksen lausuntokierrosta, 23.5.2024.

Mantila Atte
Pro Rautatie ry